

VSNU

vereniging van universiteiten
association of universities
THE NETHERLANDS

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Sectorakkoord wetenschappelijk onderwijs 2018

Amsterdam

9 april 2018

In het *Sectorakkoord wo-2018* leggen de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de publiek bekostigde universiteiten te dezen vertegenwoordigd door de Vereniging van Universiteiten (VSNU) hun overeenstemming vast over de kwaliteitsafspraken hoger onderwijs, de wijze van profilering van de universiteiten en de gedeelde prioriteiten voor de komende kabinetsperiode.

Het sectorakkoord heeft betrekking op het gehele bekostigde wetenschappelijk onderwijs (wo) en geldt voor de periode 2019 tot en met 2022. Voor zover dit sectorakkoord betrekking heeft op de kwaliteitsafspraken geldt het voor de periode 2019 tot en met 2024. Het sectorakkoord bouwt voort op diverse documenten: het regeerakkoord *'Vertrouwen in de toekomst'* (2017), de Kamerbrief over de inzet van de extra onderzoeksmiddelen (maart 2018), de *Gemeenschappelijke Agenda Hoger Onderwijs LSVb, ISO, Vereniging Hogescholen en VSNU* (2016), de *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 'De Waarde(n) van weten'* (2015), de *Nationale Wetenschapsagenda* (2015) en de *Wetenschapsvisie 2025: keuzes voor de toekomst* (2014).

De afspraken in dit akkoord zijn gebaseerd op een aantal gedeelde uitgangspunten:

- Het werk van de universiteiten op het gebied van onderzoek, onderwijs en impact is van cruciale betekenis voor de versterking van de Nederlandse kennissamenleving en de aanpak van de *global challenges*. De wetenschappers van de Nederlandse universiteiten verzorgen academisch onderwijs en verrichten wetenschappelijk onderzoek van wereldklasse. Dit is mede te danken aan de autonome positie van de Nederlandse universiteiten en de sterke verwevenheid van onderwijs en onderzoek.
- Universiteiten, bedrijfsleven, en maatschappelijke organisaties werken nauw samen aan maatschappelijke uitdagingen. Dit komt niet alleen tot uitdrukking in de *Nationale Wetenschapsagenda* ontwikkeld door de breed samengestelde Kenniscoalitie¹, maar ook bijvoorbeeld in de strategische kennisagenda's van de vakdepartementen, de *Kennis en Innovatieagenda* en initiatieven als het Techniekpact, het Zorgpact en het GroenPact.
- De universiteiten zijn er in de afgelopen jaren in geslaagd de ambities te realiseren uit het vorige sectorakkoord, uit 2011. Zo is onder andere het studiesucces gestegen, hebben de universiteiten geïnvesteerd in de onderwijskwalificatie van universitaire docenten en is het hun gelukt meer studenten deel te laten nemen aan talentprogramma's. Tussen 2015 en 2017 hebben de universiteiten bovendien, vooruitlopend op het beschikbaar komen van de studievoorschotmiddelen, met voorinvesteringen extra geïnvesteerd in onderwijskwaliteit.
- De commissie-Veerman uit 2010 stelde al dat substantiële investeringen absoluut noodzakelijk zijn om de positie van het Nederlands hoger onderwijs te behouden en te versterken. Dit vergt een goede samenwerking tussen universiteiten en de rijksoverheid, evenals de doelgerichte en doelmatige besteding van de nu beschikbaar komende studievoorschot- en onderzoeksmiddelen.
- Dit sectorakkoord kan geen werkelijkheid worden zonder de - ook nu al grote - inzet van docenten en onderzoekers in het wetenschappelijk onderwijs. Het akkoord biedt de ruimte om de werkdruk te verlagen en tegelijkertijd het onderwijs en onderzoek te verbeteren.
- Voor de komende jaren wordt hiermee een akkoord gesloten over een aantal maatregelen die op korte termijn de kwaliteit van het studeren en werken aan de universiteiten kunnen verbeteren. Dat gebeurt met investeringen vanuit de studievoorschotmiddelen en de extra middelen voor het onderzoek, waarbij de universiteiten tegelijkertijd doelmatigheidskortingen door moeten voeren van het huidige en vorige kabinetten.
- OCW zal zorgdragen voor een goede inbedding van het groene onderwijs in het stelselbeleid van OCW en voor het (bestuurlijke) overleg hierover met het onderwijsveld.
- Voor verdere vernieuwing en profilering in het hoger onderwijsbestel op de langere termijn zullen de universiteiten en de minister van OCW gezamenlijk nieuwe strategische agenda's voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek ontwikkelen. Het streven naar een duurzame balans van kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid zal daarbij leidend zijn, evenals de ambitie van de universiteiten om een cruciale rol te spelen bij het oplossen van de grote maatschappelijke uitdagingen.

Ondergetekenden,

- de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW),

¹ De kenniscoalitie bestaat uit de universiteiten (VSNU), hogescholen (Vereniging Hogescholen), Universitair Medische Centra (NFU), KNAW, NWO, VNO-NCW, MKB-Nederland en de instituten voor toegepast onderzoek (TNO/TO2).

- de publiek bekostigde universiteiten, te dezen vertegenwoordigd door de Vereniging van Universiteiten (VSNU),

met instemming van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) en het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) met het onderdeel kwaliteitsafspraken,

komen het volgende overeen:

1. Investeren in onderwijskwaliteit

A. Studievoorschotmiddelen investeren via kwaliteitsafspraken

In het regeerakkoord is aangegeven dat de middelen die vrijkomen door het studievoorschot worden gekoppeld aan 'kwaliteitsafspraken op instellingsniveau'. Er bestaat breed draagvlak voor de uitwerking daarvan in nauwe dialoog met de onderwijsgemeenschap en waar relevant met betrokkenheid van partners in de omgeving. Studenten, hogescholen, universiteiten en de minister van OCW pakken die handschoen op, en hebben afspraken gemaakt over de kwaliteitsafspraken. Dit deel van het sectorakkoord betreft die afspraken en gaat over de jaren 2019 tot en met 2024.

Met de middelen van het studievoorschot wordt een zichtbare kwaliteitsverbetering van het onderwijs beoogd. We hebben aan de studenten in dit opzicht een belofte in te lossen. Hogescholen en universiteiten hebben door het doen van voorinvesteringen al een impuls gegeven aan de kwaliteit van het hoger onderwijs, en met de inzet van de middelen van het studievoorschot willen zij deze impuls continueren en verder uitbouwen.

Inhoudelijk houden we daarbij vast aan de ingezette koers van de Strategische Agenda uit 2015 en de Gemeenschappelijke Agenda van de Vereniging Hogescholen, VSNU, ISO en LSVb, met een inzet op meer aandacht voor persoonlijke en maatschappelijke vorming van studenten, meer nadruk op doorstroming in de onderwijsketen en een steviger inbedding van het hoger onderwijs in de omgeving.

Gelet op het bovenstaande formuleren instellingen voornemens en doelen op de volgende thema's voor verbetering van onderwijskwaliteit: intensiever en kleinschalig onderwijs (onderwijsintensiteit); onderwijsdifferentiatie, waaronder talentontwikkeling binnen en buiten de studie; verdere professionalisering van docenten (docentkwaliteit); passende en goede onderwijsfaciliteiten; meer en betere begeleiding van studenten; studiesucces inclusief doorstroom, toegankelijkheid en gelijke kansen. In de bijlage is nader uitgewerkt wat we onder deze thema's verstaan.

Lokale uitwerking

De gedeelde thema's voor de aanwending van de middelen vertalen de instellingen op lokaal niveau in concrete maatregelen en beleid. Dat gebeurt in een dialoog tussen studenten, docenten, relevante externe belanghebbenden (bedrijven, maatschappelijke organisaties, andere onderwijsinstellingen, regionale overheden), bestuurders, medezeggenschap en toezichthouders. De instelling laat in een plan zien waar zij met de inzet van de studievoorschotmiddelen naar streeft tot en met 2024. In dit plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen worden de voorgenomen bestedingen opgenomen (hierna 'voornemens' genoemd) op de zes landelijk overeengekomen thema's en de doelen die de instelling met die bestedingen wil realiseren. Voornemens en doelen kunnen gelden voor de gehele instelling, maar ook voor bepaalde onderdelen daarvan of voor specifieke groepen studenten. De instelling beschrijft voor alle zes thema's ofwel de voornemens en de daaraan gekoppelde doelen die zij ten aanzien van dat thema wil realiseren met de studievoorschotmiddelen of waarom zij op dat thema geen inzet wil plegen met de studievoorschotmiddelen. De instelling verwoordt daarnaast expliciet hoe haar keuzes passen bij de bredere onderwijsvoornemens en onderwijsvisie van de instelling en de historie en de context van de instelling, waaronder door de instelling ook kan worden begrepen de meerjarige ontwikkeling van de instellingsbegroting.

De instelling formuleert in haar plan tevens welke voortgang zij in 2021 wil hebben geboekt met de verwezenlijking van haar voornemens.

Het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen kan worden ingebed in een nieuw instellingsplan, maar kan bijvoorbeeld ook een addendum zijn op een al bestaand instellingsplan.

Partijen spreken af dat de instellingen de medezeggenschap instemmingsrecht geven op het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. De instellingen geven de medezeggenschap daarnaast instemmingsrecht op het deel van de jaarlijkse begroting dat de

studievoorschotmiddelen betreft, vanuit de overweging dat de studievoorschotmiddelen onderdeel zijn van de hoofdlijnen van de begroting van de instelling. Het betreft hier de nadere concretisering van de in het plan opgenomen meerjarenbegroting. Bestuur en medezeggenschap spreken verder met elkaar af welk proces gevolgd wordt om te komen tot het plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. De medezeggenschap zal tijdig worden betrokken en daarmee de gelegenheid hebben ideeën in te brengen. Bestuur en medezeggenschap zorgen gezamenlijk voor een brede betrokkenheid van de gemeenschap van de universiteit of hogeschool en spreken onderling af welke gremia binnen de instelling bij het proces van totstandkoming van het plan betrokken worden.

De meerjarenbegroting die de instelling in haar plan opneemt geeft zicht op waaraan de instelling voornemens is de studievoorschotmiddelen te besteden. Op deze manier kan zowel naar de studenten als breder naar het parlement en de samenleving verantwoording worden afgelegd over hoe de middelen besteed gaan worden en welke doelen daarmee gerealiseerd kunnen worden.

Voor instellingen kan gelden dat zij voorinvesteringen hebben gedaan – vooruitlopend op de komst van de studievoorschotmiddelen – die zij zonder het zicht op deze middelen niet hadden gedaan. Waar gewenst, geeft de instelling dit in haar plan aan en kan er voor worden gekozen om de uitgaven die eerder via de voorinvesteringen in 2015-2017 zijn gedaan met de inzet van de studievoorschotmiddelen te continueren.

In de jaarverslagen van de instelling vanaf 2019 legt de instelling in een apart hoofdstuk jaarlijks verantwoording af over de voortgang ten aanzien van inhoud en proces. Daarbij komen ook de afspraken met de medezeggenschap over de besteding van de studievoorschotmiddelen terug. Eerder is al door de Vereniging Hogescholen, VSNU en de studentenorganisaties afgesproken dat de centrale medezeggenschap gelegenheid krijgt zelfstandig te rapporteren over de besteding van de studievoorschotmiddelen. Dit gebeurt in een bijlage van het jaarverslag. Over de werking van het instemmingsrecht wordt gerapporteerd in de medezeggenschapsmonitor die elke twee jaar uit komt.

De hogescholen en universiteiten zullen er zorg voor dragen dat de medezeggenschap goed is gefaciliteerd om de dialoog met de instelling goed te kunnen voeren. Hogescholen en universiteiten zullen de medezeggenschap ondersteunen en faciliteren bij de uitoefening van hun taken, zoals met een toolkit voor het beoordelen van de hoofdlijnen van de begroting en voldoende tijd. OCW zal faciliteren dat voor specifieke vragen van medezeggenschapsorganen door ISO, LSVb, de Vereniging Hogescholen en VSNU een landelijk loket wordt ingesteld. De Vereniging Hogescholen, VSNU, en de studentenorganisaties ISO en LSVb hebben geconstateerd dat een goede participatie van de medezeggenschap in het kader van de kwaliteitsafspraken en in brede zin belangrijk is voor hogescholen en universiteiten. Zij hebben daarom afspraken gemaakt over de facilitering in tijd van de studentleden van de centrale medezeggenschap. Grote hogescholen en universiteiten stellen aan de studentleden van hun centrale medezeggenschap minimaal 8 uur per week beschikbaar en hogescholen en universiteiten met minder dan 10 duizend studenten minimaal 4 uur per week. Voor deze minimumnormen geldt een pas-toe-of-leg-uitprincipe.

Partijen spreken af dat de plannen voor de inzet van de studievoorschotmiddelen, na instemming van de medezeggenschap, ter goedkeuring worden voorgelegd aan de raad van toezicht.

Onafhankelijke toetsing

De plannen en de realisatie van de plannen worden onafhankelijk getoetst. Hiervoor wordt aangesloten bij het proces van de (vrijwillige) instellingstoets kwaliteitszorg (ITK), die wordt uitgevoerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). De verwachting is dat de meerderheid van de instellingen aan de ITK-cyclus meedoet. Op deze manier zijn er weinig extra lasten verbonden aan de toetsing van de kwaliteitsafspraken en wordt de taak belegd bij een bestaande toezichthoudende organisatie in het hoger onderwijs.

Aan het ITK-proces, dat uitgaat van beoordeling door een panel en een bezoek van het panel van de instelling, wordt een aparte trail voor de kwaliteitsafspraken toegevoegd. Die leidt tot een afzonderlijk advies aan de minister van OCW over het plan van de instelling voor de inzet van de studievoorschotmiddelen. Dit advies staat dus los van het NVAO-besluit over de ITK.

Voor de instellingen die niet aan de ITK deelnemen wordt een apart proces ingericht, ook uitgaande van een beoordeling door een panel dat een bezoek aan de instelling brengt. Voor de paar instellingen die reeds de tweede ITK hebben afgerond, wordt een 'derde trail light' ingericht, gebruikmakend van (een deel van) het panel dat ook bij de ITK was betrokken.

Er zijn drie toetsmomenten: toetsing van de plannen, een beoordeling in het najaar van 2022, en een evaluatie aan het eind. De oordelen van de NVAO op elk van deze drie momenten leiden tot adviezen per instelling aan de minister van OCW. Voor de beoordeling wordt een beoordelingskader vastgesteld in lijn met de in dit akkoord gemaakte afspraken. Hieronder wordt per beoordelingsmoment beschreven waarop wordt getoetst.

Toetsing van de plannen

Het plan van de instelling wordt getoetst aan de hand van de volgende criteria:

- Het plan draagt beredeneerd bij aan kwaliteitsverbetering van het onderwijs. De voornemens die de instelling heeft met de studievoorschotmiddelen en doelen die zij daarmee wil verwezenlijken op de zes thema's, zijn helder geformuleerd en passen bij de context, historie en bredere (onderwijs)visie van de instelling.
- De interne belanghebbenden zijn in voldoende mate betrokken bij het opstellen van het plan en er is voldoende draagvlak bij interne en relevante externe belanghebbenden.
- De voornemens in het plan zijn realistisch gelet op de voorgestelde inzet van instrumenten en middelen en de organisatie en processen binnen de instelling.

Beoordeling in 2022

In 2022 vindt een beoordeling plaats van de realisatie van het plan tot en met 2021. Criteria bij deze beoordeling zijn:

- De instelling heeft voldoende voortgang geboekt met de verwezenlijking van haar voornemens, rekening houdend met de gepleegde inspanningen en de omgang met onvoorziene omstandigheden.
- De medezeggenschap en andere relevante belanghebbenden zijn voldoende betrokken gedurende de uitvoering van het plan.

De instelling maakt om dit te kunnen beoordelen zelf een balans op in het jaarverslag over 2021. Een reflectie van de medezeggenschap op de realisatie van het plan tot dan toe, de betrokkenheid van belanghebbenden en de facilitering van de medezeggenschap wordt daar bijgevoegd. Het jaarverslag over 2021 en de reflectie van de medezeggenschap vormen de basis voor de beoordeling door de NVAO. Indien deze documenten daartoe aanleiding geven, zal door de NVAO een nader gesprek met de instelling plaatsvinden en zal mogelijk (een deel van) het panel dat de planbeoordeling deed worden gevraagd om een nieuw bezoek aan de instelling te brengen.

Evaluatie

De evaluatie van de realisatie van het plan aan het eind loopt voor de instellingen die een ITK doorlopen, wederom mee in het ITK-proces. Het gaat dan om de volgende cyclus ITK. Instellingen die niet meedoen aan de ITK krijgen zes jaar na de toetsing van het plan voor kwaliteitsafspraken hun evaluatie van de realisatie. De evaluatie vindt daarmee niet voor alle instellingen op hetzelfde moment plaats. Een aantal instellingen heeft reeds in 2023 de nieuwe ITK, andere pas begin 2026. Naast de evaluatie van deze ronde kwaliteitsafspraken, kan ook de beoordeling van een volgende ronde plannen voor kwaliteitsafspraken worden meegenomen in de ITK-cyclus die in 2023 start. Het is aan een nieuw kabinet om te besluiten over al dan niet continuering van een systeem van kwaliteitsafspraken. De besluitvorming hierover zal plaatsvinden voor de start van de nieuwe ITK-cyclus.

De evaluatie is net als de beoordeling van de plannen voor de inzet van de studievoorschotmiddelen, een beoordeling waarbij gebruik wordt gemaakt van een panel en een instellingsbezoek. Voor de evaluatie zal gebruik worden gemaakt van bestaande documenten, namelijk de jaarverslagen van de instelling (in het bijzonder het laatste jaarverslag) en – net als bij de beoordeling in 2022 – een reflectie van de medezeggenschap.

Net als bij beoordeling in 2022, zijn criteria bij de evaluatie:

- De instelling heeft haar voornemens voor de periode tot en met 2024 in voldoende mate gerealiseerd, rekening houdend met de gepleegde inspanningen en de omgang met onvoorziene omstandigheden.
- De medezeggenschap en andere relevante belanghebbenden zijn voldoende betrokken gedurende de uitvoering van het plan.

Bekostiging

De juridische basis waarop de minister van OCW de studievoorschotmiddelen in de vorm van aanvullende bekostiging - de zogenaamde kwaliteitsbekostiging - toekent, wordt neergelegd in een algemene maatregel van bestuur, die wordt gebaseerd op artikel 2.6 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). In deze algemene maatregel van bestuur

worden onder meer de inhoudelijke thema's vevat waarop de instellingen voornemens en doelen dienen te formuleren, als ook het tijdvak waarvoor de kwaliteitsbekostiging wordt toegekend.

De studievoorschotmiddelen worden voor universiteiten verdeeld naar rato van het aandeel van een universiteit in de studentgebonden financiering in een jaar. In onderstaande tabel zijn de studievoorschotmiddelen opgenomen die in 2019 tot en met 2024 beschikbaar zijn voor het wo.

x € 1 miljoen*	2019	2020	2021	2022	2023	2024
90% studievoorschotmiddelen	184	217	368	460	485	550
waarvan WO	69	82	140	175	184	209
<i>Oploop 2023 – 2024 voor mogelijke financiële consequenties WO</i>						25

*Alle getallen in de tabel zijn afgeronde getallen, daardoor kunnen optellingen afwijken

Gegeven dit sectorakkoord, dat de VSNU namens alle universiteiten onderschrijft, worden de studievoorschotmiddelen voor 2019 en 2020 in de lumpsum (naar rato van het aandeel van een universiteit in de studentgebonden financiering in een jaar) zonder voorwaarden uitgekeerd.

In de periode tot april 2020 zullen de plannen van de instellingen worden getoetst door de NVAO. Bij een positief advies van de NVAO over het plan en een positief besluit van de minister, ontvangt de instelling haar studievoorschotmiddelen in de vorm van kwaliteitsbekostiging voor de periode 2021 tot en met 2024.

Met instellingen die in eerste instantie een negatief oordeel van de NVAO over hun plan krijgen, gaat de minister het gesprek aan. Als de minister vervolgens het advies van de NVAO overneemt, krijgen deze instellingen de mogelijkheid om binnen een jaar een nieuw plan in te dienen dat voldoet aan de criteria. Als hierna het oordeel van de minister (op basis van een advies van de NVAO) nog altijd 'onvoldoende' luidt, is het uitgangspunt dat de studievoorschotmiddelen in de jaren 2021 tot en met 2024 niet worden uitgekeerd aan de betreffende instelling. De betreffende middelen worden in deze periode naar rato verdeeld over de andere hogescholen of universiteiten.

Als bij de toets in 2022 wordt geconstateerd dat er onvoldoende voortgang is bij de realisatie van het plan van een instelling, gaat de minister ook het gesprek aan en kan de instelling binnen een jaar alsnog laten zien dat zij voldoende voortgang boekt. De NVAO toetst in het najaar van 2023 op basis van een reflectie van de instelling zelf en een reflectie van de medezeggenschap of er van voldoende voortgang sprake is. Als na dit jaar de voortgang nog onvoldoende is, dan wordt in 2024 het bedrag aan studievoorschotmiddelen dat dan meer beschikbaar is dan in 2023 (de 'oploop') gekort. Dat bedrag wordt in 2024 via het Comeniusprogramma ter beschikking gesteld aan docenten van die betreffende instelling die voorstellen indienen op het terrein van onderwijsvernieuwing en -verbetering, tenzij de minister om gegronde redenen in het geval van een individuele instelling niet voor deze systematiek kiest. Zo komen de middelen alsnog ten goede aan de onderwijskwaliteit van die instelling.

Omdat het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek de (Comenius)voorstellen van docenten zal toetsen op kwaliteit, is er een mogelijkheid dat de middelen voor die instelling niet uitgeput raken. In dat geval vloeien de overgebleven middelen terug naar de lumpsum en worden ze verdeeld over alle hogescholen of universiteiten.

Aan de evaluatie van de realisatie van het plan voor de inzet van de studievoorschotmiddelen worden geen financiële consequenties verbonden. De instellingen gebruiken de resultaten van de evaluatie voor hun eigen strategievorming en, als door een nieuw kabinet weer voor kwaliteitsafspraken wordt gekozen, bij het opstellen van hun plan voor de volgende periode. De minister gaat daarnaast met in ieder geval de instellingen met een onvoldoende oordeel van de NVAO het gesprek aan.

Landelijke ontwikkelingen volgen

De kwaliteitsafspraken bieden instellingen de ruimte om eigen keuzes te maken op het terrein van verbetering van onderwijskwaliteit. De voortgang van de kwaliteitsafspraken wordt op instellingsniveau gevolgd zoals hierboven beschreven. Tegelijkertijd willen partijen ook zien wat de kwaliteitsafspraken landelijk gezien betekenen voor de verbetering van de onderwijskwaliteit. Daarom zal de NVAO in 2020 een onafhankelijk landelijk beeld opmaken van de stand van zaken omtrent de kwaliteitsafspraken. Dit beeld wordt gebaseerd op de plannen en de start van de uitvoering daarvan. Ook op basis van de tussenbalans in 2022 zal de NVAO een dergelijk landelijk

beeld opmaken. Voor deze landelijke beelden zal bij de instellingen geen extra informatie worden opgevraagd.

B. Gelijke kansen blijven prioriteit: doorstroom en toegankelijkheid

Voor een goede doorontwikkeling van de Nederlandse kennissamenleving, dient het universitair onderwijs zo toegankelijk mogelijk te zijn. Dat wil zeggen dat studenten – ongeacht hun afkomst en achtergrond – als ze aan de gestelde eisen voldoen en de ambitie hebben om naar de universiteit te gaan, moeten kunnen instromen en de opleiding binnen een redelijke termijn met succes moeten kunnen afronden. Het is van belang dat studenten met de juiste competenties door kunnen stromen naar en binnen het hoger onderwijs. De VSNU en de minister OCW werken samen om onderstaande ambities voor de toegankelijkheid van de bachelor- en de masterfase uit te werken en te realiseren:

- Universiteiten werken nauw samen met scholen in het voortgezet onderwijs om (aspirant)studenten goed voor te bereiden op het hoger onderwijs en om ze goed op te vangen en wegwijs te maken. Voor de periode 2018 tot en met 2021 zijn daarvoor extra middelen beschikbaar. De universiteiten zijn ook nauw betrokken bij de kennisdeling en de monitoring met als doel een duurzame, effectieve (regionale) samenwerking tussen de onderwijssectoren. Aansluiting tussen de curricula, doorlopende begeleiding, transparante informatie en onderlinge feedback zijn belangrijke speerpunten.
- Universiteiten bezien kritisch – vooral bij tekortsectoren - of een numerus fixus noodzakelijk is en zetten zich in om ongewenste effecten van decentrale selectie tegen te gaan, zoals onterechte zelfselectie. Om dit te realiseren zal het voornemen om een numerus fixus in te stellen moeten worden onderbouwd. De minister krijgt de mogelijkheid om het voornemen te blokkeren. Dit sluit aan bij het regeerakkoord.
- De VSNU komt in 2018 in overleg met de studentenorganisaties tot een advies aan de minister van OCW over kaders voor de toegang tot de masterfase. Hierin worden in ieder geval twee zaken beter verankerd: de methodes voor selectie moeten transparant en eerlijk zijn en de toegankelijkheid van de masterfase moet gewaarborgd zijn. Vertrekpunt is dat tenminste iedere aan een Nederlandse universiteit afgestudeerde bachelorstudent kan doorstromen naar minstens één masteropleiding binnen het eigen vakgebied. De wet- en regelgeving over toelating tot bachelor- en masteropleidingen wordt kritisch bezien en eventuele onduidelijkheden worden weggenomen.
- De VSNU, de Vereniging Hogescholen en de minister van OCW stellen een Werkgroep Studentenwelzijn in waarin ook de studentenbonden, Handicap & Studie en de VNG participeren. De Werkgroep zal de knelpunten rond studentenwelzijn inventariseren en – waar nodig - verbeteracties uitvoeren. Daarbij is het relevant dat in het regeerakkoord een intensivering van het profileringsfonds is aangekondigd van € 2 miljoen (hbo en wo), met ingang van 2018. De intensivering wordt ingezet voor studenten die extra ondersteuning en begeleiding nodig hebben, zoals zwangere studenten en studenten met een beperking, een chronische ziekte, psychische problemen of bijzondere persoonlijke omstandigheden.

C. Internationalisering voor kwaliteit

De universiteiten en de minister van OCW zijn ervan overtuigd dat internationalisering van meerwaarde is voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek. In dat licht onderschrijven de instellingen de ambities zoals verwoord in het regeerakkoord '*Vertrouwen in de toekomst*'. Het moet voor een brede, grotere groep studenten mogelijk zijn internationale ervaring op te doen om een internationale blik en interculturele vaardigheden te ontwikkelen. Dit kan door het volgen van een studie (of een gedeelte van een studie) in het buitenland, maar ook door *internationalisation at home*.

Tegelijkertijd zijn er ook zorgen in de samenleving over de verengelsing van het opleidingsaanbod, het groeiend aantal internationale studenten en over mogelijke verdringing. De vraag naar hoogopgeleid talent op de Nederlandse arbeidsmarkt blijft echter onverminderd hoog, mede door demografische krimp: dalende geboortecijfers en vergrijzing. Daarom moeten we de aantrekkelijkheid van het onderwijs voor buitenlandse studenten versterken, met behoud van de toegankelijkheid voor studenten uit Nederland.

- Om deze ambities waar te maken zullen de VSNU en Vereniging Hogescholen dit voorjaar hun internationaliseringsagenda publiceren en zal de minister van OCW (nog voor de zomer) haar internationaliseringsvisie aan de Kamer aanbieden.
- In deze agenda en visie zal worden ingegaan op de volgende thema's:
 - Het belang van internationalisering, een evenwichtig internationaliseringsbeleid en de benodigde randvoorwaarden. Een beheerste ontwikkeling van het aantal internationale

studenten passend bij de opnamecapaciteit van de opleiding, met oog voor het borgen van de kwaliteit en de toegankelijkheid.

- De positie van Engels in het wo en de benodigde maatregelen om het wetenschappelijk onderwijs toegankelijk te houden voor Nederlandse studenten en te waarborgen dat er in voldoende mate Nederlandstalige opleidingen zijn.
- Het bevorderen van uitgaande mobiliteit en het bieden van een internationale ervaring;
- Het binden van internationale afgestudeerden aan Nederland.

D. Aansluiting op de arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschapsonderwijs

De universiteiten en de minister van OCW ambiëren een transparant opleidingsaanbod dat goed aansluit op de arbeidsmarkt, vervolgoopleidingen, de wetenschap en de maatschappij. Daarbij is heldere voorlichting, onder andere via de studiebijsluiter, van groot belang. In de Kamerbrief over het macrodoelmatigheidsbeleid van 28 oktober 2016 is geconstateerd dat een macrodoelmatig opleidingsaanbod het volgende vergt: meer aandacht voor het bestaande aanbod, meer ruimte voor vernieuwing en responsiviteit, meer eigenaarschap voor instellingen, meer samenwerking tussen instellingen en andere betrokkenen, en minder administratieve lasten. De afspraken die hierover zijn gemaakt, staan in de genoemde brief. Op korte termijn worden de volgende acties uitgevoerd:

- Na de zomer van 2018 zal bestuurlijk overleg plaatsvinden met de VSNU, Vereniging Hogescholen, ISO en LSVb, over mogelijke knelpunten op gebied van macrodoelmatigheid en aansluiting op de arbeidsmarkt, mede op basis van de resultaten van de Nationale Alumni Enquête en de HBO-monitor. Dit bestuurlijk overleg gaat vooraf aan de cyclus van tweejaarlijkse bestuurlijke overleggen over macrodoelmatigheid die in 2019 start.
- In het kader van de middelen die zijn aangekondigd in het regeerakkoord, wordt op dit moment gewerkt aan sectorplannen voor bèta en techniek (techniek, informatica, natuurkunde, scheikunde en wiskunde) en op de sociale wetenschappen en geesteswetenschappen. In de sectorplannen worden onderwijs en onderzoek in samenhang bekeken, zodat ze elkaar kunnen versterken (zie paragraaf 3A).
- De komende maanden zullen de VSNU, Vereniging Hogescholen, ISO, LSVb en de minister van OCW op basis van bestaande gegevens uit onder andere de Nationale Alumni Enquête (NAE), bezien of er nadere sectorale analyses nodig zijn, waarvan de uitkomsten in sectorplannen moeten neerslaan. Bij de hierboven genoemde sectoren wordt dan waar nodig dit macrodoelmatigheidsaspect meegenomen. Een goed sectorplan kan leiden tot meer vrijheid binnen het macrodoelmatigheidsbeleid.
- In het kader van de aansluiting op de arbeidsmarkt zullen de universiteiten zich, waar relevant voor hun context of profiel, inzetten voor een passend aanbod van (sociaal) ondernemerschapsonderwijs. Uiteindelijk doel is om meer studenten in aanraking te laten komen met (sociaal) ondernemerschap en om iedere student die dat wil de kans te bieden om ondernemende vaardigheden op te doen.

2. Werken aan onderzoek van wereldformaat

A. Profilering

Als universiteiten en hogescholen tot de top willen blijven behoren, dan is een duidelijk onderzoeks- en onderwijsprofiel essentieel. Het achterliggend doel van profilering is dat scherpe keuzes door universiteiten leiden tot meer kwaliteit (bundeling van expertise, realiseren van toponderzoek), meer doelmatigheid (minder overlap, meer samenwerking, betere aansluiting op de arbeidsmarkt) en een grotere keuzevrijheid voor de student (meer differentiatie in onderwijs). Twee landelijke instrumenten dragen bij aan verdere profilering in onderzoek en onderwijs: de *Nationale Wetenschapsagenda* en sectorplannen.

Nationale Wetenschapsagenda (NWA)

In het regeerakkoord is de *Nationale Wetenschapsagenda* (NWA) erkend als richtinggevende agenda en het kabinet heeft deze een substantiële financiële impuls gegeven. De Kenniscoalitie – waar de VSNU deel van uitmaakt – en het kabinet hebben zich gecommitteerd aan de NWA. Het is belangrijk dat beide partijen invulling geven aan de NWA. De minister van OCW doet dat door te investeren in een NWA-programma met brede consortia van onder andere universiteiten en het bedrijfsleven. De minister betreft ook andere ministers, waaronder de minister van Economische Zaken en Klimaat, bij de NWA. Universiteiten doen dit door hun onderzoeksbasis te versterken (bijvoorbeeld via sectorplannen), wat ook zal bijdragen aan de inzet op de NWA-routes. De universiteiten zullen in hun (strategische) instellingsplannen inhoudelijk aangeven hoe zij in hun onderzoeks- en onderwijsprofiel gaan aansluiten bij de NWA.

In de *Wetenschapsvisie 2025* (uit 2014) is afgesproken de promotiebonus af te toppen. De aftopping, die met ingang van 2017 is doorgevoerd, resulteert niet in extra middelen of herverdeling van middelen, maar maakt de financiering van universiteiten stabiel. Dat geeft instellingen de ruimte om binnen de huidige middelen scherpere lange termijn keuzes te maken in het onderzoeksprofiel. Zoals is aangekondigd in de kabinetsreactie op de *Nationale Wetenschapsagenda* (27 november 2015), is deze ruimte binnen de huidige middelen bedoeld ter ondersteuning van profilering op onderzoek dat bijdraagt aan de *Nationale Wetenschapsagenda*.

Sectorplannen

Sectorplannen zijn belangrijk om tot profileringskeuzes te komen. In het kader van het regeerakkoord komen extra onderzoeksmiddelen beschikbaar, waarvan (oplopend tot) € 70 miljoen via sectorplannen. Deze middelen investeert het kabinet conform het regeerakkoord vooral in het bèta- en technisch onderzoek. Binnen dit budget is ook ruimte om te investeren in een sectorplan sociale- en geesteswetenschappen. Het ligt voor de hand om de 2%-middelen in te zetten voor sectorplannen en voor knelpunten in de opleidingscapaciteit. In een later stadium kan de 2% ook worden ingezet voor sectorplannen in andere sectoren.

Het doel is om synergie te bewerkstelligen tussen onderzoeks- en onderwijsaspecten van sectorplannen, met het oog op verwevenheid van en integrale zwaartepuntvorming in onderwijs en onderzoek. Daartoe zal in de sectorplannen in elk geval aandacht worden besteed aan knelpunten in opleidingscapaciteit; indien relevant voor de sector ook aan andere onderwijsaspecten als doelmatigheid, leven lang leren, flexibilisering en internationalisering. Hierbij zullen ook de uitkomsten worden benut van de landelijke doelmatigheidsanalyse van de Vereniging Hogescholen, VSNU, ISO en LSVb (zie paragraaf 1E).

De 2%-middelen worden voor de periode tot en met 2022 tijdelijk toegevoegd aan de *lumpsum*. Universiteiten hoeven hier dan ook geen aparte verantwoording over af te leggen. Dit geldt ook voor de aftopping van de promotiebonus. In het arrangement rond de onderzoeksmiddelen voor de sectorplannen is voorzien in afspraken over regie, doelen en evaluatie.

B. Internationaal vooroplopen op het gebied van Open Science

De transitie naar *Open Science* voltrekt zich wereldwijd. *Open Science* maakt dat de samenleving nauwer betrokken raakt bij wetenschappelijk onderzoek. Nederland vervult een gidsrol in deze transitie. Daarom is in 2017 het *Nationaal Plan Open Science* opgesteld met de volgende ambities:

1. 100% *open access* publiceren in 2020;
2. onderzoeksdata optimaal geschikt maken voor hergebruik;
3. erkenning en waardering;
4. stimulering en ondersteuning.

De VSNU, universiteiten en de minister van OCW zullen zich ervoor inzetten om deze ambities te realiseren:

- Internationale samenwerking is nodig om de Nederlandse ambities op het gebied van open science te realiseren. De universiteiten en de rijksoverheid maken zich daarom in internationale overleggen sterk voor het realiseren van de ambities in het *Nationaal Plan Open Science*, de *Council Conclusions* en het regeerakkoord.
- Bij de besteding van publieke gelden is transparantie geboden. Het is daarom niet wenselijk dat de universiteiten '*non-disclosure*' overeenkomsten ondertekenen in contracten met wetenschappelijke uitgeverij. De inzet van de universiteiten zal zijn om geen '*non-disclosure*' overeenkomsten met uitgeverij te ondertekenen.
- De VSNU bespreekt de voortgang met betrekking tot de vier ambities uit het *Nationaal Plan Open Science* in het *Nationaal Platform Open Science* en in bestuurlijke overleggen met de minister van OCW. Voor open access geeft de VSNU zicht op de voortgang door kwalitatieve en kwantitatieve (inclusief percentages) monitoring.
- Met amendement Taverne is wettelijk geregeld (in de auteurscontractenrecht) dat elke Nederlandse auteur het recht heeft zijn/haar wetenschappelijk werk, waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk met Nederlandse publieke middelen is bekostigd, om niet beschikbaar te stellen voor het publiek. Daarbij moet de bron van de eerste openbaarmaking op duidelijke wijze worden vermeld. De universiteiten gaan hier invulling aan geven door binnen redelijke termijn een dergelijk werk in een institutionele *repository* te deponeren. Mocht dit leiden tot weerstand bij uitgeverij, kan de minister van OCW een mediator-rol vervullen.

C. Versterken impact

Naast onderwijs en onderzoek is het realiseren van maatschappelijke impact de derde kerntaak van de universiteit. Een sprekend voorbeeld waarin universitair fundamenteel en toepassingsgericht onderzoek, impact en de samenleving samenkomen, is de *Nationale Wetenschapsagenda* (NWA). Om de impact van de Nederlandse universiteiten verder te vergroten zetten instellingen onder meer in op ondernemerschapsonderwijs en – met in achtneming van mededingingsrechtelijke aspecten - op het bevorderen van academische start-ups.

- Om de kansen op maatschappelijke impact te bevorderen is de aanwezigheid van een sterk *knowledge transfer office* (KTO) met expertise over onder andere (doorgroei van) academische start-ups binnen een instelling essentieel. Daar waar dit meerwaarde heeft, streven de instellingen ernaar het aantal academische start-ups in de komende jaren te verhogen. Met de inzet binnen het landelijke KTO-netwerk blijft de VSNU zich inzetten voor verdere professionalisering van de KTO's binnen de universiteit. Waar Nederlandse onderzoeksgroepen thematisch gaan samenwerken (bijvoorbeeld in sectorplannen, en via de NWA) wordt voor het bereiken van maatschappelijke impact gekeken naar de meerwaarde en wenselijkheid van het inrichten van een thematische *knowledge transfer functie*.
- VSNU ontwikkelt momenteel een dashboard waarin de universitaire sector verantwoording aflegt over onderwijs, onderzoek en impact (zie paragraaf 3B), door onder andere te rapporteren over start-ups en octrooien. Deze laatstgenoemde indicatoren zijn echter vooral relevant voor de wetenschappelijke disciplines bèta, techniek en medisch. Om duidelijk te maken dat maatschappelijke impact meer is dan het aantal startups en octrooien en relevant is voor alle wetenschappelijke disciplines (ook alfa en gamma), streeft de VSNU naar een breed spectrum van indicatoren. Na enkele jaren zal bezien worden welke indicatoren het meest gebruikt worden. Daarnaast kunnen universiteiten zelf indicatoren toevoegen aan het dashboard die passen bij het profiel van de universiteit. Bij verdere ontwikkeling van de indicatoren kan ook het nog te verschijnen KNAW-rapport *Impact in Kaart* worden gebruikt.
- Universiteiten maken in het jaarverslag inzichtelijk hoe ze de ambities op het gebied van impact in hun instelling hebben vormgegeven.
- Impact is een belangrijk onderdeel van de sectorplannen.

D. Vrouwelijk talent meer benutten

Om tot onderzoek van wereldformaat te komen, kunnen we geen talent onbenut laten. In de afgelopen jaren hebben alle universiteiten vorderingen gemaakt met het vergroten van het aantal vrouwelijke hoogleraren. Tegelijkertijd is er voldoende potentieel onder vrouwelijke universitair docenten en hoofddocenten om het aantal vrouwelijke hoogleraren verder te laten stijgen. De Westerdijk Talentimpuls biedt een steun in de rug aan universiteiten om in een keer 100 vrouwelijke hoogleraren extra te benoemen bovenop de streefcijfers.

- De eerdere streefcijfers van universiteiten voor vrouwelijke hoogleraren worden herbevestigd. Hiermee geven de universiteiten aan dat zij zich zullen blijven inzetten voor meer vrouwelijk talent. De universiteiten nemen de streefcijfers en voortgang op in het jaarverslag.
- Bij de rapportage in 2021 over de realisatie ten opzichte van het streefcijfer voor 2020, worden zowel de cijfers zonder de Westerdijkhoogleraren gepresenteerd als het percentage vrouwelijke hoogleraren inclusief de Westerdijkimpuls. De Westerdijkhoogleraren tellen daarbij niet mee voor de streefcijfers.

3. Randvoorwaarden voor dit akkoord

A. Investerings

Voor de verbetering van de onderwijskwaliteit komt vanuit het studievoorschot structureel extra middelen beschikbaar op de begroting van OCW. Voor het wo loopt deze reeks op van 77 miljoen in 2019 naar 232 miljoen in 2024. Een deel van de studievoorschotmiddelen (10%) is eerder al geormerkt voor landelijke prioriteiten. Over de overige middelen (90%) worden voor de periode 2019 tot en met 2024 kwaliteitsafspraken gemaakt. Daarnaast is reeds jaarlijks 39 miljoen aan profileringsmiddelen beschikbaar (de "2% middelen"). Ook komen er vanuit het regeerakkoord middelen beschikbaar voor fundamenteel onderzoek, toegepast onderzoek en innovatie en onderzoeks-infrastructuur.

Met de middelen van het Studievoorschot en de extra onderzoeksmiddelen vindt een substantiële toevoeging plaats aan de budgetten voor hoger onderwijs en onderzoek. De universiteiten wijzen erop dat dit moet worden geplaatst in een bredere financiële context, waaronder taakstellingen van vorige kabinetten en het huidige kabinet.

De universiteiten maken bezwaar tegen de taakstelling voor doelmatiger onderwijs in het regeerakkoord, en tegen het oplossen van ongewenste tekorten bij het groene wo vanuit het macrobudget.

De minister van OCW staat op het standpunt dat de universiteiten met het afsluiten van dit akkoord aan de slag kunnen om kwalitatief hoogwaardig onderwijs en onderzoek te realiseren. Over de invulling van de doelmatigheidskorting uit het regeerakkoord vindt nog besluitvorming plaats. Het verzachten of ongedaan maken van de taakstelling is voor de minister geen optie, evenmin als het buiten het macrobudget om compenseren van eventuele tekorten bij Wageningen University.

Bekostigingssystematiek

Op basis van het regeerakkoord van het kabinet Rutte III werkt de minister van OCW in deze kabinetsperiode aan een herziening van de bekostigingssystematiek. De huidige bekostigingssystematiek van het hoger onderwijs is in 2011 ingevoerd in samenspraak met de Vereniging Hogescholen, de VSNU en studentenbonden. De herziening van de bekostigingssystematiek is er op gericht om het huidige verdeelmodel te verbeteren en door te ontwikkelen op een manier die beter recht doet aan de taken en activiteiten van instellingen. De focus ligt daarbij op de bekostigingsstarieven in het onderwijsdeel van de rijksbijdrage in het hbo en wo, en op de inrichting van het onderzoekdeel van universiteiten. Elementen die bij het nadenken over de herziening worden meegenomen, zijn de vraagstukken rondom de bekostiging van schakelstudenten (naar wo-master), tweedekansstudenten (die een deel van hun bekostiging hebben verbruikt) en het bèta- en techniekonderwijs. Afgesproken wordt dat OCW over de herziening zorgvuldig overlegt met de Vereniging van Universiteiten (VSNU). In 2019 zal een eerste uitwerking van mogelijke aanpassingen gereed zijn. De herziening zal in ieder geval niet leiden tot een herverdeling tussen hbo en wo.

B. Transparantie en verantwoording

De hogescholen, de universiteiten, de studentenorganisaties en de overheid onderschrijven het belang van een grotere zichtbaarheid van de ontwikkelingen in het hoger onderwijs. Daartoe zullen de Vereniging Hogescholen en de VSNU in samenwerking met OCW het initiatief nemen voor de ontwikkeling van een permanent landelijk overzicht voor hbo en wo van kerngegevens voor onderwijs, onderzoek en impact (bijvoorbeeld in de vorm van een digitaal sectordashboard). Met het oog op publieke verantwoording en om houvast te bieden aan de lokale medezeggenschap en de instellingen, die zich graag kunnen vergelijken met andere instellingen, wordt ook de ontwikkeling bij individuele instellingen zichtbaar. De rapportages zullen een breed beeld geven van de ontwikkelingen in het hoger onderwijs. Voor de inhoud van het overzicht maken partijen gebruik van bestaande kwantitatieve en kwalitatieve informatie op het niveau van het stelsel en van de instellingen. Daarbij houden ze rekening met de *Algemene verordening gegevensbescherming* (AVG). De eerste overzichten worden begin 2019 opgesteld.

De universiteiten en de minister van OCW streven ernaar om bestaande informatie over het stelsel en instellingen optimaal te benutten en te combineren, waarbij de kwaliteit van de informatie verbetert en de belasting voor instellingen om informatie aan te leveren wordt beperkt. Dubbel werk bij diverse instanties zoals bijvoorbeeld VSNU, Vereniging Hogescholen, inspectie, NVAO, CDHO en DUO wordt voorkomen door - waar mogelijk - de onderzoeken en daarvoor gebruikte databestanden op elkaar af te stemmen. OCW gaat met betrokken partijen verkennen welke data, met welk doel en op welke wijze gedeeld mogen blijven worden met de betrokken partijen.

Het streven is om zoveel mogelijk de huidige werkwijze voort te zetten maar alternatieven worden meegenomen in de analyse. Het aanpassen van wet- en regelgeving kan eventueel onderdeel van de oplossing zijn om aan de eisen van de AVG te kunnen voldoen.

C. Werkdruk en verlagen regeldruk

Het terugdringen van werkdruk is een belangrijke prioriteit voor de komende jaren. Werkdruk van medewerkers kent vele verschillende oorzaken, en dat vraagt om een aanpak per universiteit. Toch zijn er ook gemeenschappelijke elementen. De universiteiten en de minister spreken daarom het volgende af:

- De universiteiten hebben plannen voor het verlagen van de werkdruk opgesteld. De komende jaren voeren de universiteiten deze plannen uit. Daarbij zullen ze onder andere aandacht besteden aan interne regeldruk.
- De minister van OCW ondersteunt en onderschrijft de acties en ambities van NWO en VSNU om de aanvraagdruk in de tweede geldstroom te verminderen.
- De minister van OCW gaat met de VSNU en de Vereniging Hogescholen verkennen hoe een betere balans gevonden kan worden tussen kwaliteitsborging van opleidingen enerzijds en

administratieve lasten druk anderzijds. Hierbij zal worden bekeken of instellingsaccreditatie daartoe een middel kan zijn. Het wetsvoorstel *Accreditatie op maat* en de aanpassing van het accreditatiekader zouden er al aan bij moeten dragen dat de accreditatie als minder belastend wordt ervaren, de regeldruk afneemt en het eigenaarschap over de kwaliteit meer komt te liggen bij de onderwijsgemeenschap. Aannee is dat de lasten onder andere kleiner worden door de accreditatie te beperken tot het vaststellen van de basiskwaliteit.

- Ook zal, om de administratieve lasten te verlichten, via de bestaande informatieafspraken tussen OCW, VSNU en Vereniging Hogescholen worden gestreefd naar het verder terugbrengen van het aantal onderzoeken op instellingen, zonder dat daarbij de toezichthoudende taak van de overheid in het geding komt. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) zal – op verzoek van OCW - een overzicht bijhouden van alle lopende en afgeronde beleidsonderzoeken naar het hoger onderwijs, zowel in het kader van de informatieafspraken, maar ook daarbuiten
- Ook wetgeving van andere ministeries leidt soms tot regeldruk bij universiteiten. Het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) toetst nieuwe wet- en regelgeving van elk departement op de gevolgen voor regeldruk. Indien de VSNU het gesprek aangaat over voor universiteiten relevante wetgeving met het desbetreffende vakdepartement, zal OCW desgewenst participeren in het overleg.

Tot slot

Met dit sectorakkoord worden goede stappen gezet in de richting van een hoger onderwijs dat nog dynamischer en toekomstbestendiger is. Om veranderingen op de lange termijn te realiseren, spreken de universiteiten en hogescholen af om verder met elkaar en externe stakeholders in debat te gaan over de toekomst van het hoger onderwijs. Hierover zal een interactief proces met het hoger onderwijsveld worden gestart.

Universiteiten, hogescholen en OCW zien in het rapport van de commissie Veerman een belangrijke inspiratiebron voor de doorontwikkeling van hbo en wo en het versterken van de kracht en differentiatie van het Nederlandse hoger onderwijs stelsel. Dit moet leiden tot meer keuzeruimte voor studenten en studenten faciliteren in het volgen van onderwijs bij zowel universiteiten als hogescholen.

De ondergetekenden willen hierop voortbouwen door te investeren in een traject voor de doorontwikkeling en verdieping van het advies van de commissie Veerman, gericht op meer ruimte voor differentiatie en profilering en het bevorderen van gelijke kansen en keuzeruimte voor studenten in het stelsel. Onderdeel hiervan is onder meer een verkenning naar de verdere verdieping van onderwijs en onderzoek in het hbo binnen het stelsel, in lijn met advies van de commissie Veerman, én een gezamenlijke visie op de toekomst van de opleiding tot leraar. De uitkomsten van het bovengenoemde proces vormen de basis voor de nieuwe *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek* van de minister van OCW.

Vereniging van Universiteiten (VSNU) gevestigd te Den Haag, te dezen handelend als vertegenwoordiger van de universiteiten, bedoeld in onderdelen a, b, h en i van de bijlage bij de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, vertegenwoordigd door:

Pieter Duisenberg

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, handelend als bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden:

Ingrid van Engelshoven

Bijlage 1: Uitwerking thema's kwaliteitsafspraken

Intensiever en kleinschalig onderwijs (onderwijsintensiteit)

De relatie tussen docenten en studenten is cruciaal voor goed onderwijs. Daarom is het belangrijk het contact tussen student en docent verder te intensiveren. Dit kan bijvoorbeeld door in te zetten op kleinere onderwijsgroepen en community-vorming, en door meer tijd vrij te maken voor persoonlijke feedback en individuele begeleiding. Om dit te bereiken is verdere uitbreiding van het aantal docenten per student noodzakelijk. Het aanstellen van meer docenten maakt het ook mogelijk om de inhoud van het onderwijs te koppelen aan maatschappelijke thema's en onderzoek waardoor de nieuwsgierigheid van studenten en hun onderzoekend vermogen wordt vergroot.

Meer en betere begeleiding van studenten

Het is de verantwoordelijkheid van de universiteiten en hogescholen om alle studenten gelijke kansen te bieden, ongeacht achtergrond, herkomst en vooropleiding. Niet alleen incidenteel, als het mis dreigt te gaan, maar ook proactief en structureel. Daarvoor wordt gedacht aan intensieve begeleiding en ondersteuning door bijvoorbeeld professioneel opgeleide tutoren, studieadviseurs, student-psychologen, student-decanen en studieloopbaanbegeleiders. Betere begeleiding voorkomt problemen en zorgt voor optimale ontwikkeling van alle studenten.

Studiesucces

Alle studenten die daarvoor de capaciteiten hebben moeten de kans krijgen om hun studie succesvol te starten en te voltooien. Aandacht voor de doorstroom en toegankelijkheid van het onderwijs voor studenten uit het vo en mbo, gelijke kansen, inclusief hoger onderwijs, het voorkomen van uitval en het bevorderen van studiesucces blijven belangrijke thema's voor het hoger onderwijs. Op basis van analyse van het studiesucces van de studentenpopulatie kan een instelling besluiten haar aandacht primair op bepaalde groepen studenten en/of opleidingen te richten en daarvoor doelstellingen te formuleren.

Onderwijsdifferentiatie

Hogescholen en universiteiten spelen in op de verschillende achtergronden en ambities van studenten en de behoeftes van de arbeidsmarkt. Ze doen dat door een gevarieerd aanbod aan onderwijstrajecten naar niveau (Ad, Ba, Ma) aan te bieden. Ook wordt geïnvesteerd in talentprogramma's, zoals *honours* programma's of programma's op het gebied van bijvoorbeeld maatschappelijke betrokkenheid, ondernemerschap, kunst of sport. Daarnaast kunnen hogescholen en universiteiten differentiëren in didactische onderwijsconcepten.

Passende en goede onderwijsfaciliteiten

Het is van belang dat de studiefaciliteiten en -infrastructuur intensief en kleinschalig onderwijs bevorderen. Digitale bronnen kunnen nog beter worden geïntegreerd in het onderwijsproces: studenten moeten de onderwijsomgeving, zowel fysiek als digitaal, optimaal kunnen benutten in hun studieproces. De studiefaciliteiten en -infrastructuur moeten aansluiten op de eisen van het onderwijs van de toekomst.

Verdere professionalisering van docenten (docentkwaliteit)

Goede en betrokken docenten zijn de sleutel tot kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Ingezet kan worden op verdere professionalisering van docenten. Daarbij hoort ook meer waardering voor de werkzaamheden van docenten, bijvoorbeeld door in het wetenschappelijk onderwijs meer aandacht te hebben voor onderwijsprestaties. Docenten moeten ook op de hoogte kunnen blijven van de laatste inhoudelijke, didactische en digitale ontwikkelingen. Hierbij helpt het om het eigen onderwijsmateriaal te mogen delen en dat van anderen te kunnen benutten. Docenten zouden meer mogelijkheden moeten hebben om zichzelf te ontwikkelen, bijvoorbeeld – in het geval van hbo-docenten – door zelf onderzoek te gaan doen.